

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2010. október 18.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

**NEMZETI ERŐFORRÁS
MINISZTERIUM**

A szövegértési feladatok megoldásának értékelése, pontozása

- A válaszokra csak a javítási-értékelési útmutatóban megadott pontszámok, illetve részpontszámok adhatóak. Félpont nem adható.
- A hiányzó válasz minden esetben 0 pont.
- A helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.
- A javító tanár csak az útmutatóval lényegében egyező tartalmú választ értékelheti pontokkal. Az aláhúzások is jelzik az elvárható tartalmi elemeket. A több helyes válaszlehetőséget / jel különíti el egymástól. A megfogalmazás – ahol ilyen természetű a feladat – természetesen eltérhet a javítási útmutatótól.
- A pontozásban figyelembe kell venni a válasz megfogalmazását is, amennyiben ezt az útmutató előírja.

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

BORY ISTVÁN: AZ IGAZI LUCIFER

Disputa¹

- 1) Ilyen című elmemozdító cikkében Kárpáti Aurél, a jeles kritikus egy napilap hasábjain arra a megállapításra jut, hogy Madách Lucifere a színpadon, a történeti képek során egyre jelentéktelenebb figurává halkul, s hovatovább „már csak egy-egy szellemes megjegyzésre szorítókozó idegenvezetővé színtelenedik”. Továbbá, hogy „valósággal kívül marad a drámán”, „egyszerű szemlélője lesz a lepergő eseményeknek”, s „elernyedése katasztrófálisan befolyásolja *Az ember tragédiája* egész menetét”, sőt „e tétlensége magának a műnek drámai hatását is veszélyezteti”.
- 2) Kárpáti Aurél ezután megjelöli a módot, ahogy – „a költő célkitűzésének és szándékának teljes tiszteletben tartása mellett” – segíteni lehetne a dráma eme a „szervi szívbajhoz” hasonlóan „súlyos hibáján”, s a megoldás, mint ő mondja: „valóságos Kolumbusz tojása”.
- 3) Nevezetesen: Lucifernek kellene megszemélyesíteni – saját szerepén kívül – azokat az alakokat is, akik „az egyes képek külön kis tragédiáit eldöntik”, így az athéni szín első demagógját, a konstantinápolyi szín pátriárkáját, a párizsi szín Saint-Just-jét s a prágai szín harmadik udvaroncát. Ennyi az egész. E dramaturgiai salto mortale³ pedig – a cikk kiváló szerzője szerint – egyszerű szereposztó rendelkezéssel keresztülvihető, s így Lucifer „tettel nyomna szavára pecsétet, végrehajtva mindazt, amit különben csupán mond”.
- 4) Én nem merném elfogadni e gyökeres s ha nem is az egész mű, de mindenesetre a legjelentősebb szerep lényegének elkerülhetetlen megváltoztatását jelentő rendezői reformot. Még kevésbé tudnám a bizarr⁴ újítást egy szereposztás problémájává egyszerűsíteni.
- 5) Tekintsünk is most el attól, hogy *Az ember tragédiájával* foglalkozó tengernyi irodalomban eddig senki sem vetett még fel ilyesfajta ötletet. Azaz senkinek nem jutott eszébe, hogy Lucifernek más szerepeket is adjunk, mint amit Madách adott neki. Legelőször azt nem értjük, hogy miért kellene Lucifernek, a történeti színek e nagyszerű mozgatójának valóságos átváltozó művészként színről-színre még külön agyonkomédiáznia a drámát? Nem közömbös-e a dráma egésze szempontjából, hogy egy-egy történeti jelenet konkrét alakjában ki szerepel a színen? Mennyivel teszi drámaibbá a tragédiát, vagy akár Lucifer szerepét is, ha pl. Borbála-Évát ő és nem az általa rendezett játékban az udvaronc csábítja el? Másodjára: Lucifer minden színben kitalált szerepet játszik (fáraó minisztere, görög harcos, Miló, Kepler famulusa stb.), és sehol sem ismert, valós történeti alak. Emiatt például a közismert, utóbb kivégzett, tehát Danton-Ádámmal egy sorsra jutott Saint-Just megszemélyesítője nem is lehetne. Vagy még ennél is súlyosabb problémát jelentene a római szín, melynek „kis tragédiáját” Péter apostol dönti el. Csak nem bízánk Luciferre az ő szerepét is?

¹ disputa: vita

² Kolumbusz tojása – átvitt értelemben: magától értetődő, nyilvánvaló megoldás

³ salto mortale: halálugrás

⁴ bizarr: furcsa, szokatlan, szeszélyes

Végül pedig: Kárpáti szerint Ádám visszavonulása a cselekvéstől (ami sokkal inkább szóvá tehető és érezhető hiány) a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik (bár Szerb Antal egészen új felfogása szerint e harcot Ádám és Éva vívja egymással). De akkor vajon miért van távol a történeti színek szereplői közül a még Lucifernél is passzívabb Isten, kinek ezek szerint éppúgy ott volna a helye, mint Lucifernek, a küzdelem másik részesének?

- 6) Nem, Lucifer személy szerint nem döntő szereplője a történeti színek külön-külön tragédiáinak; az ő szerepe nagyoobbszerű és átfogóbb. Ő az egésznek fő mozgatója, aki – természetesen – csak a „biblikus színekben lesz valóságos, küzdő, drámai sőt tragikai alak”, ahol nincs magára hagyva a tehetetlen és naiv emberpárral, hanem Istennel vívja a maga nagy viadalát. Ez az, amit Voinovich úgy fejez ki tanulmányában, hogy „Lucifer csak addig eleven, míg a Gonosz fogalmát testesíti meg. Vagyis az Úrral vívott harcában”.
- 7) Lucifer „passzivitásáról” többen nyilvánítottak véleményt – pró és kontra⁵ – a *Tragédia* taglálói közül, de sohasem kifogásolták azt. Így – néhány jelentősebbet említve – Szász Károly annyit mond: „Lucifernek Ádám álmában a többi mellékalakok egyikévé kell törpülnie”, passzivitása tehát szükségképpen. De a Fővárosi Lapok kritikusa már a legelső színpadi előadáson is megállapította, hogy Lucifer „noha az embert akarja megrontani, olykor mentorává⁶ válik”. Viszont Rákosi Jenő ugyanekkor Lucifer túlzott aktivitásáról beszél; ugyanígy Erdélyi János, aki hajlandó inkább az ördög komédiájának, mint az ember tragédiájának nézni a művet; azt pedig, hogy „Lucifer csak elmélkedik és okoskodással kíséri a cselekvényt, s mindkevesebb dolga van a színek előrehaladásával”, Morvay Győző, a terjedelmes *Magyarászó tanulmány* szerzője is meglátta. Borbély István ismét ellenkező felfogást vall irodalomtörténetében: „Lucifer igazi lénye nem a mindentudás – mondja –, hanem az örökös tettvágy, a soha meg nem szűnő akarat, a vég nélküli törekvés, az örök mozgás, a megállás nélküli élet. Lucifer a tett ihlete.”
- 8) Hogy „fokozatos” volna e passzivitásba süllyedés? Lehet; ámbátor a görög színben passzívabbnak látom, mint az ezt követő római vagy konstantinápolyiban; hogy „idegenvezetővé jelentéktelenedik”, nem érzem, különösen ha nem felejttem, hogy minden szín az ő rendezésében pereg le előttem, s nélküle nem látnám az egész tragédiát, ha „szemlélője” tehát a drámának: legfeljebb annyira az, mint minden rendező, s ugyanezen okból „marad kívül a cselekvésen” („bár ehhez is fér még egy-két vajon”), amire Alexander Bernát is rámutatott a mű ötvenéves jubileumán elmondott ünnepi beszédében.
- 9) Ennyit általánosságban Lucifer passzivitásáról; ami pedig az alak aktívabbá tételét illeti: más szerepeknek is Luciferre való kiosztásával, a véleményem szerint – talán érdekes – kurióznál vagy kísérletnél egyéb alig lehetne.

[...]

(*Nyugat*, 1934. 21. szám)

Az eredeti szöveg helyesírási és – helyenként – nyelvi szempontból korszerűsített változata.

A 9. feladat idézett kritikái:

A) Stuber Andrea: *Nagyravagy. Madách Imre: Az ember tragédiája.*

http://www.c3.hu/~criticai_lapok/2000/05/20000506.htm

B) Király Nina: *Az emberiség vagy az ember tragédiája?*

<http://frankaegom.ofm.hu/irattar/>

C) István Mária: *Az ember tragédiája látványvilága*

http://mek.niif.hu/01900/01925/html/menu_hu/scenehu/index.html

D) Kárpáthy Aurél: *Az ember tragédiája, mint misztérium*

<http://epa.oszk.hu/00000/00022/00407/12647.htm>

E) Gábor Miklós véleményét idézi Nánay István: *Ruszt*

<http://209.85.129.132/search?q=cache:15Z0o1Z6>

⁵ pró és kontra (*lat. magyaros átírásban*): mellette és ellene

⁶ mentor: tanácsadó

⁷ kuriózum: különlegesség, ritkaság

1. a) A szöveg alcíme: disputa. Állapítsa meg, hogy miről folyik a vita – az 1. bekezdésre vonatkozó alábbi kérdések alapján!

- **Melyik irodalmi mű melyik szerepe vitatott?**
szerző: *Madách (Imre)* cím: *Az ember tragédiája* szerep: *Lucifer*
- **A mű mely részeiről folyik a vita?** *történeti színek / történeti képek*
- **A mű milyen megjelenési formája a vita tárgya? (Húzza alá a megfelelőt!)**
nyomtatott – *színpadi*

Az első kérdésre adott három válasz csak együtt ér pontot.

3 kérdésre helyes válasz: **3** pont

2 kérdésre helyes válasz: 2 pont

1 kérdésre helyes válasz: 1 pont

0 helyes válasz: 0 pont

b) Az 1. bekezdés melyik két szavát lehetne kicserélni a következő kifejezésekre?

- gondolkodásra készítő, vitára sarkalló *elmemozdító*
- egyre inkább, szinte már *hovatovább*

2 helyes válasz: **1** pont

0, 1 helyes válasz: 0 pont

c) Döntse el, hogy mi Kárpáti állítása Bory István értelmezése szerint! Húzza alá a legpontosabb választ! Döntését igazolja az 1. bekezdésből vett idézettel!

- Madách drámájában Lucifer szerepe fokozatosan csökken, ennek következtében a dráma veszít erejéből.
- A dráma történeti színeiben Lucifer alakja súlytalan, legföljebb szellemeskedő kísérő.
- A történeti színek színházi megjelenítésében Lucifer kevéssé aktív drámai szereplő, emiatt a drámai hatás is veszélybe kerül.
- A mű színpadi előadásában Lucifer katasztrófák okozója, hisz nem akadályozza a tragédiák kiteljesedését.

„*Madách Lucifere a színpadon, a történeti képek során egyre jelentéktelenebb figurává halkul, ... e tétlensége magának a műnek drámai hatását is veszélyezteti”.*

Az idézetben a teljes értékű válasznak az aláhúzott elemeket tartalmaznia kell.

Pont csak helyes aláhúzás esetében adható.

Helyes aláhúzás és helyes idézet: **2** pont

Helyes aláhúzás, de téves, hiányos idézet: 1 pont.

Téves vagy hiányzó aláhúzás és téves vagy hiányos idézet: 0 pont.

2. A 3. bekezdés szövege alapján társítsa az alábbi vázlatpontokhoz Kárpáti megoldási javaslatait! Írja a válaszok betűjelét a megfelelő szempontok mellé!

Kárpáti szerepváltoztatási javaslata: **B**
 Kárpáti változtatási javaslatának konkrét megvalósítása: **D**
 Kárpáti változtatási javaslatának indoka: **A**
 Kárpáti változtatási javaslatának remélt következménye: **C**

- A. Lucifer szerepei eldönthetik az egyes színek külön kis tragédiáit
- B. Lucifer személyesítene meg néhány kisebb szerepet is
- C. Lucifer tetteivel súlyt, hitelt adna szavainak
- D. Lucifer lenne az első demagóg, a pátriárka, Saint-Just és a harmadik udvaronc

4 helyes párosítás: 4 pont
 3 helyes párosítás: 3 pont
 2 helyes párosítás: 2 pont
 1 helyes párosítás: 1 pont
 0 helyes párosítás: 0 pont

3. Az 5. bekezdésben Bory négy érvét négy kifejezés vezeti be („Tekintsünk is most el attól”, „Legelőször”, „Másodjára”, „Végül pedig”). Az érvek tartalmát pedig a következő alcímekkel lehetne összegezni:

- A. A javasolt szerepváltoztatás és a madáchi szándék közötti összeférhetetlenség
- B. A szereplők színpadi jelenlétének és drámai jelentőségének összefüggése
- C. Lucifer eszmei jelentőségének elsekélyesítése
- D. Az ötlet újszerűségének hangsúlyozása

Írja az érvet bevezető kifejezés után a tartalmilag odaillő alcím betűjelét!

<u>Bevezető kifejezés</u>	–	<u>Érv betűjele</u>
„Tekintsünk is most el attól”	–	D
„Legelőször”	–	C
„Másodjára”	–	A
„Végül pedig”	–	B

4 helyes párosítás: 4 pont
 3 helyes párosítás: 3 pont
 2 helyes párosítás: 2 pont
 1 helyes párosítás: 1 pont
 0 helyes párosítás: 0 pont

4. Mire használja érvként Bory István az 5. bekezdésben a dráma következő alakjait? A kihagyott helyekre írja be a szövegnek megfelelő személyek neveit! (Egy mondathoz egy személy tartozik.)

Isten – az udvaronc – Péter apostol – Saint-Just

Lucifer Madách koncepciója szerint nem lehet történelmi alak, tehát nem jelenhet meg **Saint-Just** szerepében.

Furcsa lenne **Péter apostol** szerepében, hisz ez a szereplő személyiségéből adódóan összeférhetetlen Lucifer alakjával.

Lucifernek nem kell leereszkednie a részletekbe, főleges lenne az **udvaronc** szerepét játszania.

A Tragédiában az egyes szerepek jelentőségét nem a szereplő aktivitása dönti el, ahogyan ezt **Isten** szerepe is mutatja.

4 helyes megoldás: 4 pont
 3 helyes megoldás: 3 pont
 2 helyes megoldás: 2 pont
 1 helyes megoldás: 1 pont
 0 helyes megoldás: 0 pont

5. Bory István szövegének itt idézett részlete tartalmilag-szerkezetileg bonyolult.

Ádám visszavonulása a cselekvéstől (ami sokkal inkább szóvá tehető és érezhető hiány) a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik (bár Szerb Antal egészen új felfogása szerint e harcot Ádám és Éva vívja egymással). De akkor vajon miért van távol a történeti színek szereplői közül a még Lucifernél is passzívabb Isten, kinek ezek szerint éppúgy ott volna a helye, mint Lucifernek, a küzdelem másik részesének?

A következő mondat párba állított lehetőségei közül húzza alá azokat, amelyek Bory gondolatmenetét tükrözik! (A párba állított lehetőségeket / jel különíti el.)

Ádám háttérbe húzódása *gyengíti/ nem gyengíti* a drámát, ugyanis a dráma középpontjában *Isten és Lucifer / Ádám és Éva* küzdelme áll. Ádám háttérbe húzódásához hasonlóan Isten *jelenléte / hiánya* a történeti színekben *zavaró / nem zavaró*.

3 helyesen aláhúzott (tag)mondatrészlet: 3 pont
 2 helyesen aláhúzott (tag)mondatrészlet: 2 pont
 1 helyesen aláhúzott (tag)mondatrészlet: 1 pont
 0 helyesen aláhúzott (tag)mondatrészlet: 0 pont
 (Az utolsó mondat 2 helyes aláhúzása ér 1 pontot.)

6. „Lucifer «passzivitásáról» többen nyilvánítottak véleményt – pró és kontra...” (7. bekezdés) Nevezze meg, hogy a 7. bekezdésben hivatkozott kritikusok közül ki ítéli Lucifert passzívnak és ki nem! Írja a kritikus megjelölése mellé azokat a kulcsszavakat, kifejezéseket (2-4 szó), amelyek nyilvánvalóvá teszik a véleményüket!

Passzívnak ítéli Lucifert:

<u>kritikus</u>		<u>kulcsszó, kifejezés (2-4 szó)</u>
<i>Szász Károly</i>	–	<i>mellékalakok, törpülnie</i>
<i>a Fővárosi Lapok kritikusa</i>	–	<i>olykor mentor</i>
<i>Morvay Győző</i>	–	<i>csak elmélkedik / okoskodással kíséri a cselekvényt / mindkevesebb dolga van</i>

Nem ítéli passzívnak Lucifert:

<u>kritikus</u>		<u>kulcsszó, kifejezés (2-4 szó)</u>
<i>Rákosi Jenő</i>	–	<i>túlzott aktivitás</i>
<i>Erdélyi János</i>	–	<i>az ördög komédiája</i>
<i>Borbély István</i>	–	<i>örökös tettvágy / meg nem szűnő akarat / a vég nélküli törekvés / az örök mozgás / a megállás nélküli élet / a tett ihlete</i>

6 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 6 pont
 5 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 5 pont
 4 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 4 pont
 3 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 3 pont
 2 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 2 pont
 1 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 1 pont
 0 megfelelő helyen lévő megnevezés jó idézettel: 0 pont

Nem adható pont, ha a megnevezés nincs jó helyen, illetve hiányzik vagy téves az idézet. Csak teljes sorért adható pont.

7. Bory István szövegének szerkezetét sorrendben az alábbi vázlatpontokban lehet összefoglalni. Írja a vázlatpontok mellé a megfelelő bekezdések számait! Minden bekezdés sorszáma szerepeljen a megoldásban!

	Bekezdésszámok
A Kárpáti-cikk Bory által vitatott gondolatainak ismertetése	1-3.(1., 2., 3.)
Bory állásfoglalása, érvei és következtetése a javaslat ügyében	4-6.(4., 5., 6.)
Szakirodalmi vélemények Kárpáti megállapítása kapcsán	7.
Bory véleménye, érvei és következtetése Kárpáti megállapításáról és javaslatáról	8-9.(8., 9.)

4 vázlatponthoz helyes bekezdésszám: 4 pont
 3 vázlatponthoz helyes bekezdésszám: 3 pont
 2 vázlatponthoz helyes bekezdésszám: 2 pont
 1 vázlatponthoz helyes bekezdésszám: 1 pont
 0 vázlatponthoz helyes bekezdésszám: 0 pont

8. Madách művének előadásai kapcsán a későbbiekben is gyakran merültek föl Bory István cikkének problémái. A következő idézetek *Az ember tragédiája* különböző előadásairól készült kritikákból valók. Párosítsa Bory cikkének idézett megállapításaihoz az azonos kérdéseket felvető kritikák idézeteit! (A kritikák betűjelét írja a szövegrészek után!)

- Lucifer a színpadon [...] egy-egy szellemes megjegyzésre szorítókozó idegenvezető B
- Lucifer, a történeti színek e nagyszerű rendezője [...] fensőbbeség mivoltából kivetkőzve, valóságos átváltozó művészként képről-képre agyonkomédiázza a drámát A
- Ádám visszavonulása a cselekvéstől [...] a drámai küzdelem lényegét alig érinti, mivel a harc Isten és az ördög között folyik E
- Lucifer [...] szerepe nagyobbszerű és átfogóbb. Ő az egésznek a fő mozgatója D
- Minden szín [Lucifer] rendezésében pereg le előttem. C

- A. „Lucifer – rendezőasszisztenseként – segédkezik a színpadi kísérletben. Hozza-viszi a kellékeket (például a paradicsomi almát nejlonzacszkóban vagy a mérget Rómában a haldokló Hippianak), írja-törli a helyszíneket a táblánál. Ugyanakkor néha be is áll egy-egy szerepre: Demagóg, Bakó, Gyáros, havat lapátoló Eszkimó...”
- B. „Az előadásban [...] az álomképeket összesűrítettük olyképpen, hogy Lucifer egy nagy sorskerék előtt kommentálta a tűnő évszázadokat.”
- C. „Ruszt József [...] elképzelése szerint a darabot mintegy a mai kor emberei [...] adják elő, «Lucifer úr betanítása szerint»”.
- D. „A szereposztásban Ódry kapta Lucifert. Tökéletes volt. [...] Mindvégig ördögi mozgatója a drámának, amelynek legrejtettebb szálai az ő kezében futnak össze.”
- E. „Nem az emberiség képekbe tömörített történetét kell Madách Imre költői elő- és utójátékával keretezve színpadra állítani, hanem magát a szellemi párviadalt, a vitát. [...] Ezért beszélhetünk Lucifer tragédiájáról – ahogyan többen megfogalmazták az előadás lényegét. Lucifer az, aki lázad és bukik, nem pedig Ádám...”

5 megfelelő párosítás:	5 pont
4 megfelelő párosítás:	4 pont
3 megfelelő párosítás:	3 pont
2 megfelelő párosítás:	2 pont
1 megfelelő párosítás:	1 pont
0 megfelelő párosítás:	0 pont

9. A következő kérdések alapján foglalja össze a cikk disputájának lényegét 3-5 mondatban!

Mi Kárpáti Aurél szerint Lucifer színpadi szerepének problémája?

Mi Lucifer szerepének lényege Bory István szerint?

Miért összeegyeztethetetlen a két nézet egymással?

A maximális pontszámhoz a válasznak a következő válaszelemeket kell tartalmaznia:

- Kárpáti: a történeti színekben Lucifer színpadi aktivitása csökken
- Bory: Lucifer a dráma egészének mozgatója
- a nézetkülönbség lényege: Lucifer nagyobb színpadi aktivitása nem fér(ne) össze drámai szerepének lényegével

Teljes és szabatosan fogalmazott válasz: 4 pont.

További pontszámokról a tartalom és a megfogalmazás figyelembevételével a javító tanár dönt.

1 ponthoz legalább egy jó válaszelemnek lennie kell.

Adható pont: 4, 3, 2, 1, 0.

SZÖVEGALKOTÁS

Nyelvi és szerkezeti szempontból értékelni csak az adott három téma egyikéről szóló dolgozatot lehet.

Ha a vizsgázó egynél több (két vagy három) szövegalkotási feladatot old meg, és választását nem jelöli egyértelműen (nem húzza alá, melyiket választotta vagy nem húzza át a szerinte érvénytelen megoldást), akkor a javító tanárnak a vizsgadolgozatban szereplő megoldások közül sorrendben az első megoldást kell értékelnie. Ha a vizsgázó egyáltalán nem oldott meg szövegalkotási feladatot, az adott feladatra kapott pontszáma 0.

A SZÖVEGALKOTÁSI FELADAT ÉRTÉKELÉSÉNEK ELVEI

A lehetséges tartalmi elemek felsorolása nem jelenti azt, hogy a helyes feladatmegoldásban valamennyi elemnek szerepelnie kell. A lehetséges tartalmi elemekben adott választól eltérő minden jó megoldás értékelendő.

1. A szövegalkotási feladatok értékelése a teljesítménytartományokban közölt kritériumok, valamint az adott feladathoz tartozó lehetséges tartalmi elemek figyelembevételével történik.
2. A javítási-értékelési útmutató leírja a tartalmi minőségre (elérhető: 20 pont), a szerkezetre (elérhető: 20 pont) és a nyelvhasználatra (elérhető: 20 pont) adható pontok három teljesítménytartományát. A teljesítménytartományokon belül az értékelő dönt az elért pontszámról.
3. Az értékelő tanár a dolgozatban jelöli a szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibákat. A jelöléshez, valamint a helyesírási hibák pontozásához a mellékletben közöltek az irányadók.

ÉRVELÉS, EGY MŰ ÉRTELMEZÉSE, ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉS**TARTALMI KIFEJTÉS**

	témataratás (megfelelés a feladatnak, szempontoknak, szövegbázisnak; problémaérzékenység)	állítások jellege (világismeret, gondolkodási kulturáltság)	tárgyszerűség (műveltség, tájékozottság)
20-15 pont	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelés a választott témának, címnek, feladatnak - tartalmas kifejtés - gondolati érettség - ítélőképesség, kritikai gondolkodás megnyilvánulása - a feladattól függően: személyes álláspont megfogalmazódása 	<ul style="list-style-type: none"> - releváns példák, hivatkozások - hihető, meggyőző állítások - kifejtett állítások - a témának, feladatnak megfelelő mennyiségű állítások 	<ul style="list-style-type: none"> - megfelelő tárgyi tudás és tájékozottság - az ismeretek helyénvaló alkalmazása - indokolt hivatkozás vagy idézés
14-9 pont	<ul style="list-style-type: none"> - lényegében megfelel a választott témának, címnek, feladatnak 	<ul style="list-style-type: none"> - témához tartozó és attól eltérő kijelentések váltakozása - nem kellően meggyőző példák (<i>pl. az érvek nem mindig támasztják alá a kellő mértékben az állításokat</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> - zömükben helytálló tárgyi elemek - nem kellő mélységű és részletességű tudás - tárgyi, fogalmi félreértések
8-1 pont	<ul style="list-style-type: none"> - eltérés a témától, címtől, feladattól - feltűnő tartalmi aránytalanság (<i>pl. életrajz a műértelmezés rovására</i>) - konkrét kifejtés helyett általánosságok 	<ul style="list-style-type: none"> - kevés releváns példa, utalás - ismétlődések - gyenge vagy hibás állítások 	<ul style="list-style-type: none"> - hiányos tárgyi tudás - tárgyi, fogalmi tévedések

A SZÖVEG MEGSZERKESZTETTSÉGE

	felépítés, műfajnak való megfelelés	koherencia, arányosság, tagolás	terjedelem
20-15 pont	- megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának, a gondolatmenetnek - logikus, tudatos felépítés - az állítások/gondolati egységek világos kapcsolódása	- van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek és arányosak - jól tagolt bekezdések - globális és lineáris kohézió megvalósulása	- az elvárt terjedelemnek megfelelő
14-9 pont	- helyenként következtelen felépítés - indokolatlan gondolatmenetbeli váltások - a részek közti összefüggés nem mindig világos (pl. bizonytalanság a nyelvi kapcsolóelemek használatában)	- van bevezetés, kifejtés, lezárás; ezek elkülönülnek, de aránytalanok vagy formálisak (pl. túl hosszú vagy a feladathoz nem szorosan kapcsolódó bevezetés) - egyenetlenség lényeges és lényegtelen elválasztásában (pl. elhagyható bekezdések)	- fölöslegesen hosszú
8-1 pont	- széteső írásmű: • lényegét tekintve zavaros gondolatmenet (pl. csapongás, ismétlődések) • nem halad meghatározható irányba • az író „elvész” a dolgozatban	- hiányzó vagy álbevezetés / álbefejezés - a főbb szerkezeti részek nem különülnek el egymástól - szövegösszefüggésbeli hiányosságok (pl. alanyváltás) - hiba, hiányosság a kohéziót megteremtő eszközök (pl. kötőszók, névmások) használatában	- kirívóan rövid

NYELVI MINŐSÉG

	nyelvi norma, hangnem, stílus	mondat- és szövegalkotás	szókincs
20-15 pont	- egészében megfelel a témának, a helyzetnek; az esetleges személyes véleménynyilvánításnak	- témának megfelelő változatosságú - gördülékeny, élvezetes, választékos	- szabatos, árnyalt, választékos - szakkifejezések helyes használata
14-9 pont	- lényegében megfelel a témának, a helyzetnek	- nem elég változatos - helyenkénti nyelvi-nyelvtani hibák (pl. egyeztetés, vonzat)	- olykor a köznyelvitől eltérő (pl. szleng)
8-1 pont	- csak részben felel meg a témának, a helyzetnek	- szintelen, igénytelen (pl. egyszerű mondatok túlsúlya) - dagályos - gyakori a nyelvi-nyelvtani hiba	- szegényes - tartalmi jellegű szótévesztés

Érvelés

Szókratész óta ismerünk elképzeléseket arról, hogyan kell boldogan élni, de csak néhány évtizede vizsgálják ezt a kérdést tudományos módszerekkel – derül ki az alábbi szövegrészletekből. A szövegben megnevezett boldogság-okok közül melyekkel tud azonosulni, és/vagy melyekkel nem? Érvelésében használjon fel irodalmi példákat is!

Adrian White, a leicesteri egyetem szociálpszichológusa 2006-ban boldogságtérképet állított össze a világ 178 államáról. A legboldogabb országoknak Dánia, Svájc és Ausztria találtattak, a legboldogtalanabbaknak pedig a Kongói Köztársaság, Zimbabwe és Burundi. Magyarország a lista 107. helyén szerepelt. A térképhez írott tanulmányban a kutató arra a következtetésre jutott, hogy a boldogság leglényegesebb feltételei: a jövedelmi színvonal, az egészségügyi ellátás színvonala, az oktatás, az erős közösségi szellem és a természet, a környezet, a táj szépsége.

Szociálpszichológusok vizsgálták a boldog emberek személyiségvonásait is, és a következő néhány közös vagy jellemző személyiségvonás fontosságát emelték ki: a boldog ember élete önmegvalósító, teret enged személyisége fejlődésének. Életvezetésében fontosak az örömforrások, tud és mer is örülni. Szívesen segít másokon. Kerüli a reménytelen álmokat. A társas kapcsolatokat ápolja, mert a társas lét a boldogság egyik alappillére.

A Michigan Egyetem társadalomtudományi kutatócsoportja azt vizsgálta, hogy 1981 és 2007 között 52 országban hogyan változott az emberek boldogságának mértéke. A kutatásvezető szerint az emberek elégedettsége és a demokrácia, valamint a béke között szoros összefüggés van. A boldogság érzetének legfontosabb meghatározója az emberi szabadság, a választás arról, hogy az egyén hogyan élje az életét.

(Forrás: [www.origo.hu/2006. júl. 28](http://www.origo.hu/2006.jul.28); hírextra, 2008. 07.01. ; www.ugyvezeto.hu 2008.10. 28.)

Lehetséges tartalmi elemek:

A feladat **három lényeges elemet** tartalmaz:

- reflektálás a közölt tudományos tényekre, adatokra
- érvek elfogadott és el nem fogadott boldogság-okok mellett
- releváns irodalmi példák.

A **tényekre, adatokra reflektálás** során a fogalmazás értékét nem befolyásolja, hogy a dolgozatíró egyetért-e a tudományos vizsgálatok eredményeivel vagy vitatkozik azokkal; a kifejtés minősége a meghatározó. Nem várható el, hogy a jelölt a forrás felhasználása során minden felmerülő kérdésre reagáljon. A közölt forrás lehetőséget ad többek között:

- a boldogság értelmezésére az egyén és a közösség szempontjából
- a természeti és a társadalmi környezet és a boldogság összefüggéseinek értelmezésére
- a boldog ember személyiségvonásainak továbbgondolására.

Az **érvelésben** megnyilvánulhat bármely értékrend, amennyiben nem sérti az alapvető emberi jogokat és értékeket.

Az **irodalmi példák** esetében mű egészére vagy részletére egyaránt hivatkozhat a vizsgázó. Nem elvárás a szó szerinti idézés.

Egy mű elemzése

A novellában a valószerűnek tetsző és a csodálatos elemek egyaránt fontos szerephez jutnak. A szöveg mely mozzanataiban érhetőek ezek tetten? Hogyan vesz részt a hagyomány megidézése a csodaszerű hatás megteremtésében? Elemzését a fenti kérdések figyelembevételével írja meg!

Lázár Ervin: *Az asszony*

Azon a télen nem akart megjönni a hó, néhány héttel karácsony előtt még feketében, fagyott göröngyöket didergetett a táj. Ebből a sötétségből jött elő az asszony, csecsemő fiát a melléhez szorította. Nem tudni, merről jött, azt sem, mennyi ideje állhatott kinn az ajtó előtt, mert nem kopogott.

– Az istenért, jöjjön be, hiszen megfagy – mondta neki anyám.

Az asszony nem mozdult, szemét szüleimre emelte, és csendesen így szólt:

– Engem üldöznek.

– Egy nő? Csecsemővel? Miért? – kérdezte apám.

Anyám szelíden megfogta a karját.

– Jöjjön már be.

– Nem követtem el semmi rosszat – mondta az asszony, de még mindig nem indult befelé.

– Azt mondták, aki segít rajtam, azt is nagyon megbüntetik.

– Jöjjön csak be.

Nagyon szép asszony volt. Levetette furcsa aranszegélyű, világos köpenyét, kibontotta a pólýából kisfiát, tisztába tette, megszoptatta. A kisgyerek ránk nevetett, fogatlan, bölcs nevetéssel.

– Csak karácsonyig. Karácsonykor már lesz hova mennünk – mondta az asszony.

Anyám ránk nézett.

– Gyerekek, senkinek se mondjátok meg, hogy a néni nálunk van! Megértettétek?

– Nem azért, mintha bárkitől tartani kellene – mondta apám –, itt Rácpácegresen nincs senki, aki elárulna bennünket. De biztos, ami biztos.

Tudom, akkor mindannyian Bederik Durira gondoltunk. Aki ugyan nem lakott Rácpácegresen, de itt ólálkodott mindig a környéken. Valami csósz, mezőőr vagy erdőkerülőféle volt. Lelövöldözte a határba tévedt kutyáinkat, megríkatta a gyerekeket, ijesztgette az ebédvívó asszonyokat.

Igen, őtőle félni kellett.

Pedig mióta az asszony a gyerekekkel megérkezett, egyre gyakrabban keringélt körülöttünk, s azután, hogy a hirdetményt felolvasták, egészen elszemtelenedett.

A katonák terepszínű dzsippel érkeztek, addig nyomták a dudát, amíg mindenki előszállingózott a házakból. Egy katona fölállt, ordítva olvasott. Egy nőt keresnek, csecsemővel. Bárki látja, köteles jelenteni. A parancs megszegőjét a helyszínen agyonlövik, házat porig rombolják.

Fagyott szívvel álltunk, kutatnak-e? De nem, odébbálltak. Csak Bederik Duri nem állt odébb, sőt megindult a házunk felé.

– Ha akarja, most rögtön elmegyek – mondta az asszony apámnak. – A kerten át, nem veszi észre senki.

– Nem megy sehova! Öt nap múlva karácsony, addig ki kell bírunk. Bújjanak el!

Bederik Duri estig ott ült. Fülelt, gyereksírásra lesett.

Azt aztán leshette! Mert alighogy kényelmesen elterpeszkedett a konyhában, odakint, a gazdasági épületek takarásában megjelent Jósvai Jancsi. Addig integetett anyámnak, amíg észre nem vette.

– Mit akar, János?

– Az asszony meg a gyerek miatt...

– Milyen asszony? – rebbent meg anyám.

– Ne tessék félni, tud róla az egész puszta... Amíg ez itt ül, jobb helyük lenne nálunk. A kerten át észrevétlenül átjöhetnek.

Így került az asszony a gyermekkel Jósvaiékhoz, majd amikor Bederik Duri körülöttük kezdett szaglászni, átmentették őket az Alsóház családjaihoz, aztán a Felsőházba került, majd vissza a középsőbe, nem volt Rácpácegren egyetlen család sem, amely nem bújtatta volna, ha csak fél órára is.

Eljött a karácsony, a lányok ezüstpapírral borított diót, cérnára fűzött pattogatott kukoricát aggattak a fenyőágakra. Az asszony a kicsivel akkor már újra nálunk volt.

– Sötétedés után a pálfai Öreghegy alatt várnak rám.

Apám befogta a lovakat, és a biztonság kedvéért nagy kerülővel, a Sió fölötti erdők között vitte az asszonyt meg a fiát a megbeszél helyre. Még kicsit mosolygott is magán, túlzás ez az óvatosság, ki kóricálna szenteste ezen az elhagyott vidéken. De bizony kóricált. Előlépett a fák közül Bederik Duri.

– Állj! Kit visz maga?

Apám nem válaszolt, a lovak közé csapott, meglódult a kocsis, de ahhoz nem elég gyorsan, hogy Bederik Duri ne tudja elkapni az asszony aranyszegélyű köpenyét. A kezében maradt, diadalmasan lobogtatta.

Vágtázva értek az Öreghegy alá, valóban, egy kocsis várt ott. Az asszony sebtében búcsúzott, átszállt, a könnyű parasztszékér elzörgött vele a sűrű éjszakába.

Apám megfordította a lovakat, hazaindult. Most az országúton, egyenesen. Amikor a Paphegy tövébe ért, az út menti bokrok mögül ijesztő nevetés harsant. Apám tudta, hogy ki az, és szívszorongva nézte, ahogy a fagyos sötétségben ballangkórokat⁸ hömbölget a szél.

Másnap hajnalban fölbolydult Rácpácegren. Jönnek. Ki hozta a hírt, nem tudom, de már az is elterjedt, hogy egy lánctalpas monstrum is közeleg, azzal rombolják le a házakat. Bederik Duri nem sokat késlekedett. Ő vezeti őket, a tank előtt jön, kezében a bűnjel, az aranyszegélyű, kék köpeny.

Egy darabig hihettük, hogy csak ijesztés, de ahogy a hajnal kibontotta a tájat a homályból, kibontotta a lőrinci úton vonuló sereget is, igen, jönnek, fegyverrel, lánctalpas monstrummal, végünk van, véged van, Rácpácegren. Menekültünk volna, az asszonyok batyukat kötöttek, de akkor már valaki jött vissza a magtár felől, nincs kiút, igen, akinek jó szeme volt, láthatta: mint a szögesdrót tüskéi az őrszemek szuronyai, körös-körül, a ráadási úttól a Paphegyen át a Vitéztanyáig mindenütt katonák, körülzártak bennünket.

Ki lehet ez az asszony meg ez a gyerek, hogy ilyen ádázul gyűlölik?

A batyuk a lábak mellé estek, hátráltunk, összetorlódtunk, mint egy delelő nyáj, szorongtunk a Nagyszederfa alatt. A monstrum már a Kissarok felé dübörgött, hallottuk a kérlelhetetlen hangot, már idevillant Bederik Duri kezéből a kék, amikor Keserű Pisti felkiáltott:

– Oda nézz!

⁸ Ballagófű vagy boszorkánykóró. Azért nevezik így, mert az elszáradt növényt a szél maga előtt görgeti.

A házak körvonalai megbomlottak, mintha köd ereszkedett volna rájuk, de nem lehetett köd, hiszen minden mást élesen lehetett látni, idelátszott az Erzsébet-domb fenyőfája, a lőrinci torony. A házak mégis elmosódtak, tűnékenyen lebegtek, mint forró nyarakon az utak fölött a délibáb, újabb kiáltás, a kezem, a kezem, idenézz, a kezem. Tényleg, mintha elpárállana a testünk, áttetsző lesz a kezünk, megfakul a ruhánk, egy pillanatra látom a mellettem levők testén át a dombokat, aztán már csak a dombok, a fák. A házak és az emberek, mint a pára, nincsenek, üres pusztaság Rácpácegres helye... de mégis itt vagyunk, hiszen érzem, hogy fogom anyám kezét, a hátam mögött szuszog a húgom.

A had hökkenten áll az üresség közepén, Bederik Duri eszelősen kapkodja a fejét, itt volt, itt van, itt kell neki lennie, a páncélosról leszáll egy tisztfele, Bederik Duri kapkodva mutogat, lobog a kezében az aranyszegélyű, kék köpeny. A tiszt botot emel, Bederik Duri vállára sújt vele, aztán az arcába. Itt meg, miköztünk, valaki hangosan fölnevet, csönd, sziszegi apám, de nem lehet visszatartani a kárörvendő hangokat, sziszeg, fortyog, sistereg, úgy kell neked, áruló gazember. Most már a többiek is ütik, Bederik Duri szűkölve rohangál a körben, szinte sajnálja már az ember.

A katonák sorokba rendeződnek, a páncélos megfordul, mennek dolguk végezetlen, Bederik Duri, mint egy rongycsomó, a földön. Amikor a katonák már látótávolon túl vannak, föláll, az arcán gyűlölet, rázza az öklét az égre, a katonákra, ránk, belőlünk meg, láthatatlanokból, föltör, fölszárnyal a felszabadult nevetés, Bederik Duri rémulten rohan át a földeken, egyre messzebb, egyre távolabb, olyan lesz, mint egy szélúzte ballangkóró.

Halvány vibrálás, helyükre sűrűsödnek a házak, fölködlik a kezünk, az arcunk, juhé, itt vagyunk, világítanak a boldog emberek. S mintha csak erre várt volna, nagy pelyhekben, mint a kegyelem, hullani kezd a hó.

(1996)

(Forrás: http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/LAZAR/lazar00008a_kv.html)

Lehetséges tartalmi elemek:

- Az egyes szám első személyű **narrátor** annak a **szemtanúnak** a helyzetéből szólal meg, akit az elbeszél világhoz bensőséges szálak fűznek. Otthonosan mozog a történet terében, magától értetődő tájékozottsággal, személyes ismerőseiként beszél a szereplőkről. Nem igyekszik „bemutatni” őket, ami azt a hatást kelti, hogy nincs szükség az alakok jellemzéssel való bemutatására, elegendő nevüket említeni, hiszen létük valódiságához nem férhet kétség.
- Nyelvének **élőbeszédszerűsége** is a szemtanúi közvetlenségből fakadó hitelesség képzetét kelti.
- Másfelől azonban az elbeszélői hang arra is felhívja a figyelmet, hogy a történet **fiktív**, kitalált. A szereplők a **meseirodalom** kategóriarendszerébe íródnak be (a pusztaiak mind jó emberek, Bederik Duri pedig a gonosz megtestesítője), ez is a valóságosság ellen hat.
- A történet **helyszíne** is a kitaláltság, a nem-valós jelzéseként értelmezhető. Alsó-Rácegrespuszta neve helyett a kitalált Rácpácegres név szerepel. A játékos névadás a cselekménytér és a valóságos település nem azonos voltára, kettős természetére utal.
- Az elbeszél történet Jézus születésének sajátos **újrameséléseként** fogható föl, ami a metaforikus olvasás felé mozdítja el befogadást.
- A megnevezetlen nőalak **Máriával** történő azonosítására számos szövegbeli nyom utal:
 - Nem tudni, honnan érkezett, eredetnélkülisége egy másik szférából származó voltát hangsúlyozza.
 - A keresztény ikonográfiából, a hagyományos ábrázolásokból jól ismert jegyek sem hiányoznak a novellából (pl. „nagyon szép asszony”; aranyszegélyű, kék köpeny; a gyermek bölcsen nevet).

-
- A katonák megjelenése az üldöztetés újszövetségi motívumának 20. századi megfelelője.
 - A **cselekményidő** ugyancsak félreérthetetlen jelzésként olvasható: advent utolsó napjaival indul és karácsony reggelével zárul az ábrázolt időszakasz.
 - A novella a legendairodalom, illetve a legenda műfaj folklorizálódott, mesei jegyeket mutató változatának **imitációjaként** is értelmezhető.
 - A szöveg erkölcsi **állásfoglalása** világos, a játékosság és a humor miatt azonban nem válik didaktikussá.
 - A játékosság egyik legfontosabb forrása a csodás és a valószerű határának **átjárhatósága**.

Összehasonlító elemzés

Kosztolányi Dezső és Füst Milán verse egyaránt az öregségről szól. Milyen jellegzetes különbségek mutatkoznak a két költemény szemléletmódja között? Hogyan tükröződnek az eltérő nézőpontok a szövegek hangnemében és költői beszédmódjában? Összehasonlító elemzésében térjen ki a fenti kérdésekre is!

Kosztolányi Dezső: *Öreganyó*

Öreganyó.

Karszékben trónolsz,
s nagy barna, bámuló szemed
nehézkesen és furcsa fénnel
reánk mered.

Redő-gyűrűs, fekete arcod
mindíg nyugodt, mindig komor,
mint a halottak tiszta képe,
mint egy szobor.

Típegve járkálunk körötted,
tűnik év évre, percre perc,
s te egyiptomi gráciával⁹
csak integetsz.

Száraz bőrödből, kék eredből
a boldog ősz nyugalma száll.
Nem győz terajta már az élet,
sem a halál.

Elébed állok s néha mintha
az idő szárnya csapna rám.
Bámullak tágranyílt szemekkel,
öreganyám.

(1906)

⁹ 1. báj, kecsesség 2. kegyelem

Füst Milán: Szózat az aggastyánhoz

Bandzsítani kezd a szemed, mert itt az idő, küszöbödön már az öregség
 S te két szempontból nézed majd a végtelent: szögben töröd.
 S ha tombol is az éjfél majd körüléd, meg se moccansz, ami kérlelhetetlen, nem alkuszol vele,
 Mert az vagy rég magad! S ha felhőid közt olykor eléd járúl egy-egy emberarc,
 Te mozdulatlan várod őt, nem bíztatod, nem kergeted
 S úgy ülsz előtte, mint a hegy.

Vérző fogakkal álmodol, forognak súlyos álmaid s ki pitvarodban netán lányt ölel,
 Riadtan áll odébb, mikor mozdúlni hall. Azt mondják, ételek az eszményképeid
 S valóban képzeleted kövér nőknek hízeleg a főztjükért, – egy nagy leves,
 Hatalmas sült tökök és répák, hízott borjak járják olykor ültödöt körül
 S te lassan ingatod a fejed erre – s titkaidat magad elhallgattatod:

Hogy nincsen hajnalod, mely néked énekelne s nincsen éjszakád,
 Mely érdekelne, – néha tompán sírsz. S a háztetőiden
 Hiába járkál lámpásával már a régi rém, hiába zörget, nem figyelsz,
 Nem nézel már utána, mért zavar? Mivelhogy mind letűnt,
 Akinek tartozol. S ki ott fenn jár, a lelkiismeret, nemlétezőkhez küld, hogy térdepelj.

Óh átok az, hogy ittmaradtál bólogatni – s gyász és átok elszakadni, jól tudom. S hogy nem
beszélsz,

Megértelek. Maradj csak csendesen. S a csendes, sötét apácára bíz magad,
 Az éjszakára bíz elárvult lelked. Majd ő megtanít,
 Hogy megszeresd új társaid
 S barátokként fogadd, kik rég barátaid,
 S akikhez máris tartozol:
 Az elfeledtek árnyait.

(1934)

(A verseket eredeti helyesírás szerint közöljük.)

Forrás: Kosztolányi Dezső versei, Bp., Szépirodalmi, 1989

Füst Milán összes versei, Bp., Magvető, 1988

Lehetséges válaszelemek:

- Kosztolányi versében a megszólított egyfajta **időtlenség** megtestesítője, míg Füst művében inkább a **mulandóság** tapasztalatát személyesíti meg.
- Bizonyos értelemben mindkét megszólítottat az **élet világan kívül** helyezik el a költemények; ezt a helyzetet azonban Kosztolányi művének lírai énje kiteljesedésként, míg a szabad vers beszélője megfosztottságként fogja fel.
- Az **életen kívüli pozíció** ezért az előbbi esetben az élet és a halál meghaladásaként értelmezhető, az utóbbi szövegben ezzel szemben az öregség mind az életnél, mind a halálnál értéktelenebb állapotként jelenik meg.
- Kosztolányi verse immár a boldog derű nyugalmát tulajdonítja a megszólítottnak, ezért hangnemének kialakításában a humor is szerephez jut. Például az „egyiptomi gráciával / csak integetsz” szakasz a látvány és a szóhasználat szintjén egyaránt mozgósítja a visszafogott **komikumot**. (Hasonló mondható a „Karszékben trónolsz” szókapcsolatról is.)

-
- Az *Öreganyó* világában az emelkedettség és a bensőségesség nem zárják ki egymást; az emberi alakot öltő időtlenség nem vált ki félelmet a lírai énből.
 - *Füst szabad versének* meghatározó hangneme a komor **pátosz**, melyet – különösen a második versszakban (pl: „képzeted kövér nőknek hízeleg a főztjükért”) – **ironikus** elemek tesznek groteszkké.
 - Az öregség léthelyzete ebből a látószögből tekintve tehát egyszerre **tragikus és nevetséges**. Fenséges vetületét a reménytelen vállalása, a könyörgés elutasítása adja.
 - A pátosz hangnemét a nyelvi emelkedettség, a beszéd **retorizáltsága** (pl. felkiáltás: „Óh átok az”), az antikvitást idéző nyelvi fordulatok (pl. „az elfeledettek árnyait”) és egyéb **archaizmusok** („ha tombol is az éjfél majd körüléd”) teremtik meg.
 - Füst Milán sajátos **ékezethasználata** is hozzájárul a beszédmód ünnepélyességéhez, hiszen a szokatlan hangzás még az egyébként választékosnak nem tekinthető, gyakran használt, köznyelvi szavaknak is emelkedett tónust kölcsönöz.
 - A pátoszt nemcsak a jelentés szintjén ellenpontoszza a vers **groteszk** iróniával, hanem a stílus szintjén is, amikor bizalmas vagy enyhén pejoratív stílusértékkel rendelkező szavakat illeszt az emelkedett hangoltságú beszédbe (pl. „bandzsítani”; „áll odébb”).

MELLÉKLET

A szövegalkotási, a nyelvhelyességi és a helyesírási hibák jelölése

Hiányzó bekezdés jele: fordított z-betű.

Fölösleges bekezdés (álbekezdés): jele \lrcorner

Szövegbeli hiány jele: \surd

Egyéb szövegalkotási hiba jele: -----

Tartalmi hiba: _____

Szórend, mondatrend, a bekezdések sorrendje: 1. 2. 3.

Logikai hiba, ugrás a mondatok (tagmondatok) között: \leftrightarrow

Logikai hiba, ugrás a bekezdések (a szöveg nagyobb egységei) között: \nleftrightarrow

Logikai vagy nyelvi ellentmondás: \leftrightarrow

A nyelvhasználati hibák jelölése: ~~~~~~

Egybeírás jele: $\textcircled{\cup}$

Különírás jele: $\textcircled{\cap}$

A helyesírási hibák jelölési formái: durva hiba: 3 vonalas aláhúzás, súlyos hiba: 2 vonalas aláhúzás, egyéb hiba: 1 vonalas aláhúzás. Vagy: a hibapont száma a margón a hibával egy sorban, a hiba bekarikázva.

Az íráskép értékelése

Teljesítményszintek

Az íráskép rendezett, olvasható: nincs levonás.

Az íráskép rendezetlen: –1 pont.

Pongyola ékezethasználata: –1 pont

Az íráskép helyenként nehezen olvasható, általában rendezetlen: –2 pont.

Az íráskép zömében alig olvasható és/vagy értelemzavaróan rendezetlen: –3 pont.

A helyesírási típushibák pontozása

Durva hiba (3 pont)

1. a mássalhangzók időtartamának hibás jelölése közhasználatú szavakban
2. az összeolvadás, a részleges hasonulás, az írásban jelöletlen teljes hasonulás és a kiesés hibás írásmódja
3. kis- és nagy kezdőbetű tévesztése közhasználatú tulajdonnevek (pl. *Magyar Tudományos Akadémia, Természet Világa*), melléknévek és egyelemű tulajdonnévből képzett melléknév (pl. *francia, balatoni, adys*) esetében
4. igekötős igék hibás egybe- illetve különírása
5. tagadószó egybeírása az igével, tagadott szóval, tagadott kifejezéssel
6. az *ly - j* tévesztése közhasználatú szótöbben és toldalékban, az *ly - j* hiánya vagy kiejtés szerinti jelölése
7. felszólító módú igealakok hibái

Súlyos hiba (2 pont)

1. közhasználatú szavak/összetett szavak különírása, illetve szókapcsolatok egybeírása
2. közhasználatú szavak elválasztása
3. magánhangzók időtartamának tévesztése közhasználatú szavakban és toldalékokban
4. mondatkezdő nagybetű tévesztése

Egyéb hiba (1 pont)

1. nem közhasználatú szavak durva és súlyos hibái
 2. köznevek kezdőbetűjének tévesztése (pl. *világháború*)
 3. kezdőbetű tévesztése több elemből álló tulajdonnévből képzett melléknév esetében (pl. *Nagy-New York-i, budapest – bécsi, Csokonai Vitéz Mihály-os*)
 4. betűtévesztés
-

Központozási hiba (összesen maximum 5 pont)

1. mondatzáró írásjelek; tagmondatok közötti írásjelek; mondatrészek közötti írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 tévesztés 1 hibapont)
2. egyéb írásjelek hiánya vagy téves jelölése (5-6 tévesztés 1 hibapont)

A helyesírási hibapontok kiszámítása

Fontos, hogy a helyesírási hibák jelölése tájékoztasson a hibák minősítéséről is.

Ismétlődő hibáért minden hibatípusban csak egyszer számítható hibapont. Csak az ugyanabban a szóban (szótóban vagy toldalékban) elkövetett megegyező hiba és a központozási hibatípus számít ismétlődő hibának.

A közhasználatú szó fogalma bizonyos fokig környezet- és műveltségfüggő. Megítélésében meghatározóak a középiskolai tanulmányok, ugyanakkor a vizsgatárgy fogalomkinése közhasználatúnak tekintendő (pl. *metafora*).

A nyelvhelyességi hiba nem helyesírási hiba.

Az idézetekben elkövetett helyesírási hibákat ugyanúgy durva, súlyos és egyéb hibatípusba sorolja a tanár, ha a vizsgázónak volt lehetősége az idézet szövegének ellenőrzésére. Ha a vizsgázó emlékezetből idéz, és esetleg téved, hibáit az egyéb hibák közé kell sorolni. A költői–írói helyesírás átvétele a tanuló saját szövegében nem hiba, ha az idézet jelölt, szó szerinti; amennyiben jelöletlen és/vagy tartalmi idézet, akkor a hibának megfelelő pontszámot kell levonni.

A helyesírási hibákat a szövegértési és a szövegalkotási feladatokban együttesen kell figyelembe venni.

A vizsgázó összpontszámából maximum 15 vizsgapontot lehet levonni. (Tehát 31 vagy annál több hibapont esetén is értelemszerűen 15 vizsgapontot.) A helyesírási hibapontok átszámítása vizsgaponttá a következő módon történik:

Hibapont	Levonás
1–2	0
3–4	1
5–6	2
7–8	3
9–10	4
11–12	5
13–14	6
15–16	7
17–18	8
19–20	9
21–22	10
23–24	11
25–26	12
27–28	13
29–30	14
31–	15